

Императоръ Александъръ II и българскиятъ църковенъ въпросъ.

Издаването на знаменития актъ хатти-хумаюна отъ 6 — 18 февруарий 1856 г. за правдини на разнитѣ народности, които вли-зали тогава въ Оттоманската империя, се явява като най-важна последица отъ източната или тѣй наречената Кримска война (1853—1855) за окончателно формулиране на българския църковенъ въпросъ. Въ тоя актъ, който прогласилъ равенство въ правдинитѣ между мюсюлмани и немюсюлмани и пълна свобода на вѣроизповѣданията, султанъ Абдулъ Меджидъ (1839—1861) най-тържествено заявилъ, че чрезъ него той иска да уголѣми и засили вътрешното благоденствие и благосъстояние, да достави щастие и благополучие на своитѣ поданици, които въ неговитѣ очи сж всички равни и еднаково скѣпи и които сж съединени помежду си съ връзкитѣ на единъ сърдеченъ патриотизъмъ, и да имъ посочи средствата, които ще спомогнатъ отъ день на день за все по-голѣмото развитие на благоденствие въ неговата империя.¹⁾

Обаче всички тия благи намѣрения си останали едни само желания, защото тоя хатти-хумаюнъ билъ дѣло не на самия султанъ, а на неговитѣ западни приятели, които искали чрезъ него съвсемъ да подкопаятъ руското влияние изобщо на Изтокъ. „Тоя лъжливъ и не съвсемъ изкусно съставенъ актъ, — писалъ въ депешата си отъ 8—20 ноемврий 1858 г. рускиятъ посланикъ при Оттоманската Порта следъ Кримската война, Аполинарий Петровичъ Бутеневъ, — очевидно, е измисленъ и натрапенъ на турцитѣ отъ западнитѣ държави „во време оно“, много повече отъ умраза къмъ Русия и отъ опасение предъ нейното политическо и църковно влияние на Изтокъ, отколкото поради загриженостъ за християнското население на Оттоманската държава. Лъгацитѣ и излѣганитѣ, обаче, не се забавили да почувствуватъ,

¹⁾ А. Schopoff, *Le réformes et la protection des chrétiens en Turquie* (1673—1904). Paris 1904, pag. 48-49.